

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYDSK MAANEDSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND
VED
CL. ESKILDSSEN OG H. LAUSTEN-THOMSEN

INDHOLD:

1. *Aug. F. Schmidt*: En Sognefoged-Instruks fra Skodborg.
2. Arkivar *Johan Hvidtfeldt*: Fra Øster-Løgum Præstens Optegnelsesbog omkring 1650.
3. Pens. Lærer *C. Majbøll*: Den adelige Gaard Majgaard og Slægten Melchertsen i Hørup Sogn.
4. *J. H. Jensen*: To Taksationer.
5. *Andr. Petersen*: Ryttergraven ved Rørkær.

Nr. 9. 14. Aarg.

1. Marts 1938.

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

Den Nordslesvigske Folkebank

Aktieselskab - Aabenraa - oprettet 1872

Aktiekapital Kr. 1.000.000,—.
Reserver ca. Kr. 500.000,—.

GRAM

KØLEANLÆG

for ethvert Formaal

Brødrene Gram ^{A/s}
VOJENS.

Køb dansk Arbejde!

Det danske Gødnings-Kompagni ^{A/s}

København

Nykøbing F., Odense, Aalborg, Struer, Vejle, Aarhus, Esbjerg, Sønderborg

Ældste og største
Gødningsforretning
i Danmark.

Eneste Fabrikant
af Superfosfat
her i Landet.

Salgskontor for Danmark for

A/S Dansk Svovlsyre- & Superphosphat-Fabrik

Støt dansk Industri

Aktieselskabet

Nordiske Kabel- og Traadfabriker

København F.

KABELVÆRK • TRAADVÆRK • VALSEVÆRK

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717

KØBENHAVN

H. Rasmussen & Co.

Aktieselskab.

Frederiksgade 37-39. Telf 59.

Odense.

Jernstøberier

Gummistøvler

De Forenede Teglværker

Akts. ved Aarhus Akts.

Kontor: Parkallé 15,

Telf 644. Aarhus. Telf. 6444.

Facadesten, Tagsten, Radial-
sten, glass. Tagsten
og Mursten.

Graasten Bank ^{A/s}

Kontortid 9-12 & 2-5

Lørdag 9-1

GRAASTEN

Spare- og Laanekassen i Aarhus.

St. Torv 6. Aarhus. Telf. 101.

Kontortid: 10-1 og 2 1/2-5 1/2.

Forlang **Gulvtæpper**

fra

Sønderjydske Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY
Højer

Vejen Sparekasse.

Kontortid 10-12 og 2-4.

VEJEN.

Andelsselskabet

Odense

Eksportslagteri

ODENSE

Spare- & Laanekassen for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856

Reservefond ca. 1 1/2 Million

Kuranstalten

Gl. Skovridergaard

Silkeborg - Tlf. 514 og 515

Overlæge V. STARCKE

træffes pers. Tlf. 514: 11-12.

Tlf. 156: 2-3.

Forlang Prospekt.

Dampmøllen Viktoria

Aktieselskab

ODENSE

AKTIESELSKABET

Øxenbøjg

Dampmølle

Svendborg.

Sønderjydske Teglindustri

Nordre Fasanvej 127

Telf. C. 4520 - Taga 1700 -

Taga 1717 - København N.

Facadesten, flammede Sten,

Tagsten, Drænrør

Alle Bygningsartikler

En Sognefoged - Instruks fra Skodborg

Af Aug. F. Schmidt, Brabrand

Hvor gammel Sognefogedinstitutionen er her i Landet, vides ikke med Bestemthed, men den er i hvert Fald gammel, hvilket er let at forstå, da man var nødt til at have en Øvrighedsperson i de mindste Administrationskredse til at varetage, at god Lov holdtes og Orden fandt Sted. Til Sognefoged har man altid udpeget en anset, bosiddende Mand i Sognet. Han udøvede det lokale Polititilsyn, kunde — og kan — anholde Betlere og Forbrydere, foretage Udpantning m. m. Det ældste Sted fra Koldingegnen, hvor Sognefogeder er omtalt, er i Sessionsprotokollen af 1690, men da var der ingen rigtig Orden i Sognefogedens Stilling, Lønnen var alt for ringe, og de enkelte Sognefogeder var derfor ikke alt for påpassende med det Hverv, der var dem overantvordet.

Senere kom der mere Skik i Sagerne. Efter Forordningen af 11. November 1791 udnævntes Sognefogederne af Amtmanden efter Forslag af Politimesteren. Reglen var, at der i hvert Sogn kun skulde være én Sognefoged. Herved er der naturligt nok ændret siden, så der nu i mange Sogne er to Sognefogeder.

Det er ganske interessant at kende nærmere til de Instrukser, Sognefogederne i gammel Tid havde at rette sig efter, og vi skal derfor høre noget af Indholdet af en Sognefogedinstruks fra Skodborg i Frøs Herred ved Kongeåens Sydbred. Instruksen er underskrevet på Ribe Stiftsamtsskontor den 22. Oktober 1813 og er signeret af Stiftamtmand Hans Koefoed (Stiftamtmand i Ribe 1811—22); den består af 15 Paragraffer og 8 Underparagraffer.

Instruksen indledes straks med, at Sognefogeden i Skodborg iagttager og opfylder på det nøjeste, hvad der står i den højkonge-

lige Forordning af 11. November 1791, hvoraf et Eksemplar bliver ham tilstillet til Efterlevelse.

Til Forklaring af Forordningens § 4 anmærkes dernæst, at til Breves Befordring bør ikkun beordres de Husmænd, som ejer Hartkorn eller jordløse Huse, så vel som Fæstere eller Lejere af Huse, men ikke Inderster, ej heller de Husmænd, der er Afbyggere fra fri Hovedgårdstakst.

Ved hvert Års Udløb skal Sognefogeden indlevere til Amtsstuen en nøjagtig Fortegnelse over de Brevbefordringer eller Rejser, som Sognets Husmænd således har forrettet. — Når Bettleere eller Omløbere bliver bragt til Sognefogeden for videre at transporteres, har han ufortøvet, efter rigtig Omgang, at foranstalte disse bortført til det Sted og på den Måde, som Forordningen af 1791 bestemmer. — Veje, Broer og Vaser (Engveje) bør Sognefogeden sammen med Opsynsmændene påse til alle Tider holdes i forsvarlig og kørbar Stand. Hvor Vejordningen var mangelfuld, skulde Sognefogeden straks melde det til Birkedommeren, som så i Overensstemmelse med Vejlovgivningen skulde søge at faa Vejene sat i brugbar Stand. — Hvis nogle af Distriktets Beboere ikke, efter Tilsigelse, møder ved Vejarbejder eller ikke forsvarligt fuldfører det dem pålagte Arbejde, lejes straks Folk til at udføre samme Arbejde, hvorover Sognefogeden saa indgiver Regning til Birkedommeren til videre forordningsmæssig Foranstaltning. — Ved indtræffende Oversvømmelse og Vandflod tilskynder Sognefogeden til Distriktets samtlige Beboere at være hinanden behjælpelige med Kreaturerne Frelse og Afgrødens Bjergning, dersom det til sådan Tid opkommer, at de første er i Marken, eller Høet og Sæden kunde være slået eller opsat, men ikke indkørt. — Sognefogeden skulde ogsaa have Ledelsen af og udstede Bestemmelser om Flyvesandets Dæmpning. Ligesaa skulde han ufortøvet anmelde hvert Dødsfald på Selvejergods i hans Sogn. — Når Militaire skal indkvarteres i hans Distrikt, og Birkedommeren ikke derom er vidende, da haver Sognefogeden at sammentræde med vedkommende militære Kommanderte, Godsejere eller dissers Forpagtere, for at anordne Kvartererne, samt uopholdelig anmelde, hvad således er passeret, for Birkedommeren, der sørger for det videre fornødne. — Opstod der Tvistigheder mellem Selvejerbønder i Sognefogedens Distrikt angående Hegen, skulde han optræde som Mægler, men kunde han ikke virke Forlig, måtte Sagen henvises til Øvrighedens Påkendelse. — I Henseende til optagne Kreaturer, hvis Ejere

ikke kendes, og som ikke straks efter Optagelsen er Sognefogeden kundgjort, så Kreaturerne kunde blive indløste, havde han også visse Forordninger at rette sig efter. — Om **militære Kørsler**, som der var en Del af under Englandskrigen 1807—14, havde Sognefogeden en kgl. Forordning af 30. April 1809 at rette sig efter. — Når en eller nogle af Sognets Gård- eller Husmænd blev indkaldt til Militærtjeneste, pålagdes det Sognefogeden uopholdelig at tage to agtede og pålidelige Mænd af Skodborg Sogn til sig, og med dem fremsætte et skriftligt Forslag til den (eller de) udkommanderedes Avlings Drift ved de øvrige, hjemmeværende Gård- og Husmænd. Dette Forslag skulde indsendes til Birkedommeren, som så — hvis han intet havde mod Sagen at erindre — skulde indsende den til Amtets Approbation. Når Forslaget senere — forsynet med Amtets Antagelse — blev Sognefogeden tilsendt, havde han nok at sørge for, at samme blev fulgt, og at den Hjælp, den udkommanderede var tilstået, forsvarlig blev præsteret. Enhver Nægtelse eller Modvillighed skulde Sognefogeden straks andrage for Birkedommeren, som så skulde foranstalte de modvillige indkaldte for en Politiret.

Instruksen blev bekendtgjort ved Grandestævne i Skodborg Sogn. Sognefogeden skulde holde sig den efterrettelig, men han kunde så til Gengæld regne med al mulig Støtte fra de højere Autoriteter. Hertil kom, at han efter de kgl. Anordninger skulde anses som den mest agtede Mand blandt Almuen og i dens Samkvem have det øverste Sæde. Han skulde være fritaget for Indkvartering (undtagen i Tilfælde af overordentlige Troppesamlinger), Kongerejser, Arbejder ved Veje, Broer og Kirker. Han skulde endvidere være fritaget for at svare Delinkventomkostninger og Bropenge.

For hver Udpantning fik han 12 Skilling dansk i Salær og var berettiget til under Forretningen at give sig Udlæg derfor hos den skyldige. — Når han i Embedsforretninger skulde møde for Landmilitants-Sessionen, nød han fri Befordring af Sognets Gårdbrugere; dog burde han, hvis Lægdsmanden på samme Tid skulde møde, betjene sig af samme Vogn som ham.

Sognefogeden var fritaget for militære Kørsler under Englandskrigen, undtagen sådanne, der måtte behøves til at befordre de af hans kontribuerede Hartkorns udskrevne eller herefter udskrivende Kornvarers og Fouragesorters Transport til Afleverings-Stedet.

For de af ham, ved Auktion bortsolgte, optagne Kreaturer, nyder Sognefogeden for sin Umage 1 Rigsdaler og desuden 8 Skilling dansk af hver Rigsdaler af Auktionens Beløb, hvilket han dog kun kan til-

komme, når der, efter at Skadens Erstatning og Optagelsespenge er erlagte, bliver så meget af Auktionssummen tilbage, at samme deraf kan udredes.

Som sidste Post over Sognefogedens Rettigheder nævnes, at han fritages for at deltage i de Udgifter, som medgår til Veje og Broers Istandsættelse og Vedligeholdelse.

Se, det var jo slet ikke så lidt, Sognefogedinstruksen fra Skodborg i 1813 oplyser os om. Vi får gennem Lovparagrafferne et ganske godt Indtryk af den — som det synes — hensynsfulde Måde, Enevælden behandlede den laveste Politiembedsmand på. Han fik visse Pengegodtgørelser, slap for forskellige Pligtarbejder, og var, hvad ikke mindst må bemærkes, hvor Talen er om en T i l l i d s s t i l l i n g, den mest ansete blandt Ligemænd (ligesom Dannebrogsmændene). En sådan officiel Anerkendelse af personlig Værdi er mere værd end Penge og på sin Plads over for en agtet og udmærket Mand i Sognet.

Der var en hel Del at bestille for en Sognefoged. Han skulde holde Indseende med Vejvæsenet, Markfreden, foretage Udpantninger, være Administrationens Mellemand overfor Befolkningen i Krigstilstælde m. m. — Instruksen viser ret tydeligt flere Steder at være udformet i en Krigsperiode, ligesom Talen om Vandflod kan hentyde til Kongeåens Nærhed.

Oplysninger om Lov og Ret i de gamle Landsbyer er lærerige ved de Indblik, de giver om så mange Forhold, ligesom det også er af Værdi at drage Sammenligninger mellem Fortid og Nutid, f. Eks. mellem Sognefogedstillingen i 1813 og i 1938. Sognefogedvedtægten supplerer også fortrinligt, hvad vi gennem L a n d s b y l o v e n e ved om Oldermænd i Fællesskabstidens Landsbyer. Blandt andet af den Grund har det interesseret mig at få fremfundet et Par Sognefogedinstruktioner i Landsarkivet i Viborg. Og da den ene af disse er fra Skodborg, må det anses for rimeligt, at dens Indhold bliver tilgængeligt for en interesseret Læsekreds, hvilket hermed nu er sket.

Fra Øster-Løgum Præstens Optegnelsesbog omkring 1650

Af Arkivar Johan Hvidtfeldt, Aabenraa

De sønderjydske præstearkiver, som tidligere laa spredt omkring ude i præstegaardene, udsat for at blive ødelagt af ild eller fugt, er nu alle samlet i Landsarkivet i Aabenraa. Mange breve og andre arkivalier af den største betydning for sønderjyds lokalhistorie og slægtshistorie er dermed blevet sikret for efterverdenen og gjort tilgængelig for forskeren og den historisk interesserede.

Tit findes der i disse arkiver optegnelser og beretninger, som sognepræsterne har affattet, enten paa egen tilskyndelse eller paa anmodning fra andre eller efter paabud fra øvrigheden. Ofte indeholder de ogsaa økonomiske optegnelser, især angaaende leveret tiende, præsternes indtægter og lignende. Tiendelisterne giver værdifulde oplysninger om landbrugsforhold gennem tiderne, om kornavl og kreaturopdræt, men har ogsaa stor værdi ved slægtshistoriske undersøgelser, idet de kan gøre det muligt at følge beboerne paa en enkelt gaard igennem tiderne, hvilket især har betydning i de tilfælde, hvor listerne er bevaret fra tiden før skyld- og pantprotokollernes indførelse i 1730erne.

Et af de sønderjydske sogne, hvorfra der findes et særligt fyldigt materiale af denne art, er Øster-Løgum sogn. Vigtigst er de righoldige samlinger og bearbejdelser, der skyldes Pastor Peder Kier, der var sognepræst fra 1802 til 1834. Han var født i sognet og havde derfor ganske særlige forudsætninger for

et saadant arbejde. Hans værker ¹⁾, hvoraf enkelte dele desværre er gaaet tabt, var tidligere spredt forskellige steder, men det meste er nu efterhaanden blevet samlet i Landsarkivet i Aabenraa.

Men ogsaa nogle af Peder Kiers forgængere har skrevet og optegnet en del. J o h. C h r. M e y l a n d (1748—1783) har saaledes affattet en beskrivelse af Øster-Løgum sogn, og ca. 100 aar før var der en anden præst, som ogsaa var betaget af trangen til at fæste en del af sin viden og sine meninger til papiret til gavn for eftertiden og hans efterkommere. Hans navn var K n u d (Canutus) B r u n. Han var af gammel sønderjydsk præsteslægt. Hans fader og stiftfader havde været præster i Øster-Løgum fra 1608 og hans bedstefader og oldefader præster i Sottrup siden reformationstiden. Slægten stammede iøvrigt fra Løjt. Knud Bruun studerede i Rostock og København, 1641 blev han præst i Øster-Løgum. Af hans optegnelser kan nævnes en fortegnelse over sognets indbyggere, der foruden navnene paa de voksne giver oplysninger om deres børn og disses fødsel. I et bind har han afskrevet en del fyrstelige forordninger og breve, tingsvidner m.m., en fortegnelse over præstens indtægter, ligesom han heri har skrevet en lille afhandling med titlen: »En liden ordning, huoreffter mand udi Øster-Lygum sogen sig stedze haffuer at rette«; den behandler skolevæsen, katekisation, gudstjenesten og en del andre forhold.

Et tredje bind, indbundet i et middelalderligt nodehaandskrift med rød illumination, behandler især præstens økonomiske forhold. Der findes i det en del til belysning af den almindelige landbrugs-historie ²⁾. I det følgende skal kort gøres rede for en del af indholdet.

Foruden præstegaarden havde præsten ogsaa en del af en fæstegaard, der hørte under Haderslev amt, altsaa under den danske konge. I det første afsnit af bindet gives en detailleret fortegnelse over præstens jorder med en redegørelse for deres besaaing i tiden 1652—1659, derefter følger: »En kort og liden effterrettening, huorledis mand kand vide, at toffterne skulle saaledis brugis met indtecterne ut supra, desligeste oc naar de huile«. Her nævnes 11 tofter: g. Paytoft (2 ørtug og 2 skæpper sæd), øster Paytoft (1 ørtug), sønder-Paytoft med Julisbiørg (2 ørtug, 9 skæpper), vore tre stufagre paa Houerslund mark (1 ørtug, 3 skæpper), Haffuergaard (2 ørtug, 2 skæpper), vor stufager udi Matz Martesens nørre-toft

1) Se redegørelsen derfor i Sdj. Maanedsskrift 1933—34, 114 ff.

2) 81. C. b. l. 1650—59 Fortegnelse over Præstegaardens Jorder og deres Drift, over Afgifter og Indtægter af Præstegaarden, over Tiende m. m.

($3\frac{1}{4}$ skæpper), vor stufager (sueltemoes stuf) udi Anders Matzen og Hans Toysens toft ($2\frac{1}{2}$ skæpper), Drasbierrig (2 ørtug), Brunshaffue (6 skæpper), Peders toft (5 skæpper) og øster-toft ved huset (7 skæpper).

Tofterne var ligesom stufjorden større eller mindre stykker jord, som laa uden for markfællesskabet og dyrkedes for sig. De maatte derfor tydeligt afmærkes og indgærdes. Til Gærde om de 11 tofter brugtes ialt 40 læs ris. To karle kunde opgærde 5 læs ris pr. dag.

Af den kongelige gaard skulde præsten betale følgende landgilde og skatter paa amtsstuen i Haderslev: »Aarlige plicht, som skall inden s. Andreæ dag aarligen betalís udi skriffuer stuffuen er: Gammel skyld 1 mark, 11 skilling, 6 d. (penning). For it halfft suin 1 mark, 8 skilling. For it faar hvert andet aar 1 mark, 8 skilling. $\frac{1}{2}$ ørtig roug, huad den bliffuer satt. $\frac{1}{2}$ ørtig biugk huad den oc bliffuer satt. 15 skiepper haffuer, som den bliffuer satt. Herforuden: De aarlige fri-pendinge 12 mark. Nota. Dette forescreffne skall betalís udi rigsdalere. 2. Eftersom 4 gaarde holde en Soldat oc giffue hennem aarligen om s. Michels dag till løn 20 mark, da kand mig tilkomne om same tid at udlegge 2 mark, 8 skilling. 3. Naar 4 gaarde giffue till mynster-pendinge 30 skilling, kand mig tillkomme 4 skilling, 3 d. 4. Naar plogskatt skall giffuis haffuer jeg paa en huer richsdaler 6 skilling lindring. 5. Bøddel-pendinge 1 skilling. 6. Naar fri-pendinge oc plicten aarligen udgiffuis faar amptscriffuieren till skriffuer-pending met alle 1 skilling«.

Foruden denne almindelige oversigt findes der ogsaa en redegørelse for, hvad præsten har betalt i aarene 1652—58. Da Karl Gustavs tropper i sommeren 1657 drog op gennem Slesvig og besatte landet, maatte præsten af med skat til dem. Den 11. september faar den svenske kvartermester i Branderup to mark. I den følgende tid maa sognepræsten hver 8. dag sende 3 mark til Branderup. Fra den 7. december nedsattes afgiften til 1 mark og 8 skilling. Den sidste betaling fandt sted den 10. Januar 1658.

Foruden med kornavl og kvægopdræt (der findes ogsaa i bogen en »designation paa vore køer, som haffue verit til b(ul)«) har præsten ogsaa givet sig af med biavl. Bitræerne blev iøvrigt brugt som gaver. 1652 forærede præstens svoger Peder Duborg af Aabenraa saaledes hver af de to præstedøtre Anna og Hanna en bisværm, g da Knud Bruun i 1653 fandt en herlig sværm siddende »udi Meil-saaledes hver af de to præstedøtre Anna og Hanna en bisværm, og

1654 kunde han af børnenes bitræer sælge for 20 mark og 8 skilling honning.

En ret stor del af bindet indeholder fortegnelser over indavlet korn og oppebaaret tiendekorn. I 1650 indavledes saaledes: godt 198 td. rug, godt 42 td. byg, 48 td. havre og 6 læs tadder. Tiendekornet var: 201 td. rug, godt 55 td. byg, godt 52 td. havre og godt 63 td. tadder.

Mest interessant af indholdet er dog nogle optegnelser, som belyser den almindelige og daglige drift af landbruget. Selvom de er skrevet med forholdene i Øster-Løgum for øje, har de paa mange oomraader mere almen gyldighed, fortæller paa en vis maade om, hvordan driften har været paa hundreder eller tusinder af danske og sønderjydske gaarde omkring midten af det 17. aarhundrede:

»En liden effterretning, huorledis met Guds naadige oc milde velsignelse vor affling saaledis, som hidindtill er tillkiendegiffuit, allerbest kand haffue sin fremgang, som efterfølger:

1. Skall mand aarligen i det ringeste imod vinteren sette till forrs for gødens skyld 36 stycker queg, køer oc andet queg, foruden kalfue.
2. Saamange faar oc geder, som mand allermest kan vel føde.
3. 4 stercke hæster oc 2 hopper.
4. Till ret god føde till samme høffder foruden vor egen afflings oc tiendens straafoer vill vere aarligen fornøden 50 læs hø.
5. Huorsomheldst agerne (i huad indtect de ere) findis at vere efftergroet met lyng, skall aaret tilforne, førend de bliffue brugt oc besaaet, udi foraarit lyngen affslais eller affbrendis oc stene vel affryddis oc siden opbrydis. Huilcke ager de nu ere, som saaledis skulle affryddis oc siden opbrydis, er supra udi it huert indtect at finde oc kiende ved den punct eller pricke, som er giort till effterretning ved en huer ager, som ligger begroet med lyng.
6. Huorsomheldst aggerne findes udi marcken, som icke paa bredden eller lengden ere retteligen udpløyet, oc som det sig bør, skall mand aarligen met all fliid saadant efterkomme.
7. Huorsomheldst aggerne findes fulde met steen, skall mand aarligen, førend mand begynder at pløye, affage desame. Item opbryde oc optage alle jordfar-steen, som staa till at rade oc handle met, oc siden age desame did till den neste tofft, stengaarden dermet aarligen uden all forsømmelse at forbedre.
8. Aarligen inden mit sommer skall mand met all fliid haffue myd-

dingen forsørget oc met lyng omlagt, ellers, naar høsten paa-kommer, kand mand det icke naa.

9. Det var meget gaat oc gaffnligt, dersom torffuene kunde vere skaaren oc graffuit om Voildborrig dags tide, thi da kunde de oc met Guds hielp bliffue indaggen derefter till retten tide inden mitsommer, oc førend høhøsten begyndis.
10. Skall aarligen handlis met nogle visse mend udi Roubierig, Jarup oc Leerskouff om reent korn for deres tiend till sæde-roug, oc at den uden all forsømmelsse maa os tillfør is strax mod S. Michelsdag, paa det mand paa den tid icke taar met store skade affterske saameget korn, som aarligen udi mange aar hidindtill er skeet, oc foret deroffuer, førend det bliffuer quæget forbaaret oc udspisset, bliffuer surt oc fult aff muel etc.
11. Paa det at roug-sæden till retter tiide aarligen maa bliffue beskicket udi jorden, skall mand aarligen, deo volente³⁾, for S. Michelsdag, oc det første mand kand, begynde met densame, oc at den icke bliffuer forsilde fuldendet, etc.
12. Efter S. Michels oc for vinteren skall mand aarligen forskaffe en god deel lyng, saavel gaarden dermed nogle gange vel offuer at legge, som till faarenis oc gædernes behovf oc nødtroftighed, naar de for sneens dybhed intet selff kunde faa paa marken, etc.
13. Gierselet skall mand aarligen met all flid forskaffe hiem, meste parten for juel, oc sisten parten inden hellig 3 kongers dag, oc førend juelen gaar ud, etc. Paa det hesterne icke maa settis for strenge till eller vere forkørd, naar mand skall udi foraarit pløye, etc.
14. Naarsomheldst, oc saa tiligen mand haffuer aarligen faaet nogle las riis hiem, skall mand strax effter haanden (om Gud ellers giffuer vinteren saaledis, at mand kand nogenlunde komme till dermed) forskaffe dem paa gaardene, paa det de icke maa bliffue bortstaalit, etc.
15. 2 byge aarligen om Kyndelmisse hiem at skoffue hielpe os de Giennerbo oc Hourslund mend, etc.
16. Aarligen vill vere fornøden at haffue en bøg circlet staaendis udi forraad, huileken mand kand hugge till kølvid oc staffuer, naar mand vill, etc.
17. En jern harffue, etc.

3) Om Gud vil.

Den adelige Gaard Majgaard og Slægten Melchertsen i Hørup Sogn

Af pens. Lærer C. M a j b ø l l, Jejsing.

Nord for Majbølgaard paa den Mark, som kaldes »Melkersens Kobbel«, ses endnu Spor af Voldstedet, paa hvilket den adelige Gaard »Majgaard« har ligget. Resten af den gamle Borg, et Taarn, som i Trearskrigen brugtes til Krudtmagasin, fjernedes efter 1860 af H. H. Jessen, den daværende Forpagter paa Majbølgaard, og Voldstedet jævnedes.

Majbølgaard oprettedes 1640 af Hertug Johan Christian af Sønderborg af fem Bøndergaarde i de nærmeste Byer (Trap 1864). Schrøders Topografi fra 1853 siger det samme, men her vedføjtes: »9 Bohlen«. Nogen Uoverenstemmelse er der ogsaa i Danckwerts Landesbeschreibung, hvis Tekst (1652) nævner »Magbullgarde, ein Meyerhoff und Mühl dabey«, medens Johs. Mejers Kort fra 1649 endnu har »Maygaard« med Signaturen for en adelig Gaard (maaske en saakaldt Junkergaard) og en Landsby »Maybeck«. Denne By og Maygaard synes at være forsvunden ved Majbølgaards Opretelse 1640.

I et paa Plattysk affattet Dokument fra sidstnævnte Aar i Hørup Præstegaards Arkiv (Landsarkivet i Aabenraa) findes Navnene paa to Ejere af øde Gaarde i Hørup Sogn: Christen Jürgensen i Mindtberg og Melcher Sørensen til Maygorde. Ordet »Majgorde« er overstreget, og med samme Haand er vedføjet Majbøl. Melchior Sørensen er vistnok flyttet til Majbøl, hvor en Slægtning, Hans Sørensen (1631—1713) var Ejer af en Gaard. Jordebøgerne fra Reformationstiden giver ingen Oplysninger om Melcher Sørensens Forfædre, og det maa derfor antages, at Majgaard og de Bøndergaarde, hans Slægt har haft i Eje, har hørt til de saakaldte Frigaarde. Melcher Sørensen maa være død før 1690, og hans Navn er vistnok kun bevaret i nævnte Dokument fra 1640 og i Stednavnet »Melkersens Kobbel«.

Melcher Sørensens Efterkommere beholdt Slægtsnavnet Melchertsen (enkelte Gange skrives Melchiorsen eller Melkersen). Sønnen Jørgen Melchertsen, f. 1648, døde 1724, 76½ Aar og 5 Dage gl., begr. Jubilate, og selv om han kun var Ejer af et Kaadnersted ved Majbølgaards Kobbelled, ses det af Fadderlisterne i Tiden før 1700,

at Sognets og Egnens ansete Slægter hørte til hans Omgangskreds. Ved Sønnen Laurids' Daab (f. 1691, død i Mjang 1756) findes blandt Fadderne Laurids Krag, Sognepræst til Lysabild, og Gaardejer Jørgen Jepsen, Mintebjerg, nogle Aar senere, da to Børn fremstilles i Hørup Kirke efter Hjemmedaab: Fru Cæcilie Jessen fra Majbølgaard, Gaardejer Christen Knøs paa Bjerget (Hørup), Gaardejer Peter Svin i Majbøl, Susanna Daniels (vistnok Tingskriverens Hustru) fra Sønderborg, Præstens Datter Dorothea Cathrine og Gaardejer Peter Kaads Hustru fra Mintebjerg. Søsteren Maren Melchers Datter, f. 1653 (1697 Fadder ved Hans Sørensens Sønesøn Jørgen) døde ugift, 81 Aar gl. ved »Kobbellej« 1634, begr. 20. p. Trin. Desuden nævnes en Broder Peter Melchersen 1695 »ved Majled« (vistnok Ejer af et Kaadnersted).

En af Jørgen Melchertsens Sønner fra Kobbelled, Peter Melchertsen (f. ca. 1689), blev Kaadner i Lambjerg. Han var gift tre Gange og døde som en af Sognets ældste 1784, 94½ Aar gl., begr. Quinquages. En Søn af første Ægteskab, Christian, døbt 18. p. Trin. 1734, gift 1770 med Anne Cathrine Niels D. fra Hørup, døde 76½ Aar gl. den 27. Februar 1817 som Opholdsmand hos sin ældste Søn, Kaadner Niels Christensen Melchertsen i Lambjerg. Niels var født den 3. Maj 1773 og døde som Ejer af Gaarden Skaartoft paa Majbøl Mark den 27. Juli 1818, altsaa kun 17 Maaneder efter Faderen. Niels Melchertsen afløstes af sin yngre Broder Peter, der var gift med Maren, en Datter af Jørgen Christensen Paradis paa Skaartoft. (Gaarden var udflyttet fra Majbøl kort før 1780; en Christen Paradis i Majbøl nævnes allerede 1716 i Kirkebogen.) Det næste Slægtled paa Skaartoft er Christen Melchertsen, f. 28. Juli 1811, død 8. Maj 1864; han var gift med Anne Kirstine Kock, Datter af Boelsmand, Christen Petersen Kock i Lambjerg.

L. N. Melchertsen, den sidste af Slægten paa Skaartoft, var kendt som en fremragende Landmand. Sammen med sin jævnaldrende Ven Hans Nissen fra Viby drog han i Aaret 1865 til København og blev Elev paa den kongelige Landbohøjskole. L. N. Melchertsen fik dog kun Lov til at virke nogle faa Aar paa sin Fødegård, idet han i Februar Maaned 1874 ramtes af en Udvisningsordre fra de prøjsiske Myndigheder. Den 6. Oktober Aaret før afsløredes Frederik VII.s Rytterstatue paa Pladsen ved Kristiansborg i København, og Melchertsen var en af Deltagerne i den nordslesvigske Deputation, der var rejst til Hovedstaden for at hylde Kongens Minde. Det var en »statsfjendtlig Demonstration«, set med tyske

Øjne, og Ætlingen af Herremanden paa Majgaard maatte sælge Skaartoft og søge sig et nyt Hjem paa Fyn. Her skal L. N. Melchertsen være død uden at efterlade sig Børn; men i andre Sogne paa Als findes der endnu Bærere af Slægtsnavnet Melchertsen, der kan rose sig af at have den sidste Ejer af Junkergaarden Majgaard som Stamfader.

To Taksationer

Billeder fra en fattig Tid.

Ved *J. H. Jensen*, Skovbøvl.

I en økonomisk vanskelig Tid, som den vi lever i nu, kan det maaske være af særlig Interesse at erfare, hvad de Slægter har haft at kæmpe med, som har levet i Landsdelen før os.

Det syttende Aarhundrede var jo en ulykkelig Tid for vort Land. I Løbet af blot een Menneskealder drog fjendtlige Hære tre Gange hærgende og plyndrende op gennem den jyske Halvø. Alt hvad der fandtes af Velstand — ogsaa i Bondens Hjem — gik fuldstændig til Grunde, og Saarene var saa dybe, at flere Slægtled maatte leve i dyb Armod, inden de blev lægt.

Følgende Taksationsforretninger, taget i Afskrift efter en Retsprotokol i Gram Godsarkiv af afdøde Gdr. Jørg Iversen, Svejrup, giver et gribende Billede af, hvor trøstesløse Kaarene kunde være i en Fæstebondes Gaard endnu ved Aarhundredets Slutning.

1. Fra Hammelev.

Anno 1694 den 27. September haver Kgl. M. Foged i Gram Herred med Efterskrevne 6 Mænd nemlig Anders Nilsen, Christen Clausen, Michel Jørgensen, Hans Villadsen, Hans Christoffer og Peder Lassen i Hammeløf paa K. M. Amtsstues Anordning formedelst sammesteds opløbne Restancer været udi sal. Laus Andersens $\frac{1}{2}$ Fæstegaard ibidem og sammesteds vurderet Husbygninger, Kræ, Korn og al anden Løsoøre, som paa Stedet fandtes, eftersom Laus Nissen af Stepping med Datter Gaarden igjen agter at paatage; og det forretter som følger:

9 Fag gl. forfalden Sals Huus, som er gandske faldfærdig a 1 Rd.	9 Rd.
9 Fag gl. Udhuus som er gandske udygtig a 8 sk.	4 « 8 sk.
1 gl. Portfag	0 « 8 «

1 gl. udlevet Hest	6	«
1 Hoppe 15 Aar gl.	9	«
1 anden Hoppe	18	«
1 liden Plag, som ikke af synderlig Værdi begjærer Enken at hende af Medynk maatte forundes til en skrøbelig Søns Hjælp, som hun haver.		
1 gl. Koe begjærer Enken at hende af Medynk ogsaa til hendes Underholdning, alt med hoiøvrigheds Consens.		
2 gl. Køer Allhobe	13	«
2 smaa Ungnød a 2 Rd.	4	«
3 usle Kalve a 10 sk.	1	« 14 «
2 Faar som hører Pigen til		
2 smaa Svin og 4 Grise	5	«
Rug, naar Sædkornet afgaar 10 Trv. a 1 Rd.	10	«
Byg som er 6 Trv. ringe a 12 sk.	4	« 8 «
Havre 7 Trv. a 10 sk.	4	« 6 «
1 gl. Vogn	3	«
1 gl. Plov og Harve	2	«
1 gl. Øxe	0	« 6 «
1 gl. Græslee som er udygtig	0	« 4 «
1 gl. stykke Seng, som Enken og hendes skrøbelige Søn ligge paa uvurderet.		
Og fandtes nogle Senge Polter ikke af nogen Værdi		
Summen bedrager sig for det vurderedes Bohave	95	« 6 «
Herredsfogden udspurgte Anne Lauses om intet videre fandtes, som skulde vurderes; som hun med hendes Eed kunde stadfæste om begjært. Dertil hun svarte at intet bleven fordulgt.		

Udgjæld:

Kl. Ms. Amtsstue resterer efter indgiven Specification, udi sal		
Amtsskriver Peter Hansens Tid	19	« 4 ¹ / ₂ «
Item Magasin Korn de Anno 84,85 et 87 sin Anpart.		
Udi Amtsforsvalter Kofods Tid	37	« 30 «
Resterende Contribution	1	« 23 «
Magasin Skat 94	1	« 1 ¹ / ₃ «
Græs Penge for Rytter Hest 94	0	« 30 «

2. Fra Oksenvad.

Anno 1693, 21. Juli.

Vurdering i sal. Laurtz Nielsens Helgaard i Oxenvad:

3 Fag Sals Huus med en gammel Kvist, som er brøstfældig paa Tag og Brædder en gl. Oven og Skorsten a Fag 3 Rd.	9	«
10 Fag Oddel som er tilbygget, gandske brøstfældig paa Brædder og Stenger, samt understøttet a 1 Rd. 8 sk.	15	«
14 Fag Nørlade ogsaa forfalden paa Bræder og Stenger og uden Indverk a 1 Rd. 8 sk.	21	«
13 Fag Vesterlade ganske ringe og slet a 1 Rd.	13	«
1 stække Tørvskur	1	«

4 gl. udlevede Plovbester a 3 Rd.	12	«	
2 andre do.	12	«	
2 aarings Plage a 6 Rd.	12	«	
16 usle Faar a 12 sk.	12	«	
6 usle Køer a 7 Rd.	42	«	
2 Kirkekøer som aarl. forrentes blev uvurderet.			
6 smaa Stude a Par 13 Rd. 8 sk.	40	«	8 «
2 smaa Kvier a 4 Rd.	8	«	
7 smaa Ungnød a Rd.	21	«	
7 spæde Kalve a 1 Rd. 8 sk.	10	«	8 «
4 Ungsviin a 1 Rd. 8 sk.	6	«	
4 Grise a 8 sk.	2	«	
3 gl. udygtige Vogne med Tilbehør	5	«	
1 gl. dø. Plov	1	«	
2 gl. Øxer, 2 gl. Græsleer, 2 Lyngleer og en Skerkniv udygtig ..	2	«	
1 stor Kobber Keddel v. 12 Pd. a 7 sk.	5	«	4 «
1 gl. Messing Kedel	0	«	8 «
1 gl. Gryde	0	«	4 «
2 gl. forslidte Senge a 4 Rd.	8	«	
20 Skp. Møntrupsæd a 2 Rd.	40	«	
16 « i 2den Kjærv Land a 1 Rd. 4 sk.	20	«	
24 « i 3die Kjærv Land a 8 sk.	12	«	
Bygsæden er af ingen Værdi; thi den af Hede og Brynde er gandske fordærvet.			
Boghvede Sæd 3 Tdr. a Skp. 3 sk.	4	«	8 «
Et Bord med et Skab under	0	«	10 «
8 Sibøtter a 1 sk.	0	«	8 «
1 gl. Bagtrug og 2 gl. Ballier	0	«	8 «
1 gandske ubrugelig Kværn, som ei kan vurderes			
Skorstenstøi tils.	0	«	8 «
Den sal. Mands ringe Livklæder, Børnene tillagt Summariam for forskrevne Vurdering bedrager sig til Penge	337 Rd.		10 sk.

Herredsfogden tilspurgte Enken, om nu alting rigtig var an-
given; hvortil hun svarte Ja; som hun kunde edelig bekræfte.

Udgjeld.

K. M. Amtsstue efter indgiven Specifikation			
Restance udi sal. Amtsskriver Lunds Tid	279 Rd.		43 sk.
Item Magasin Korn 7 Skp. Rug, 9 Skp. Havre.			
Demæst i Amtsforsvalter Kofods Tid	101	«	19 «
foruden Magasin Korn.			
Jens Rasmussens Tjenesteløn for 1 Aar	21	«	
Mette Rasmusdatters Løn for samme Tid	17	«	
Drengen Chresten Simonsens Aars Løn	9	«	
Michel Madsen Avlkarl 1/2 Aars Løn	18	«	
Hr. Jens Bertelsen i Haderslev fordrer	15	«	3 « 6
Hans Andersen ibidem	9	«	4 «
og endelig beklager Enken sig at være kommen fra			

Gaarden et stykke Eng, kaldet Hidsommer Kjær, som er Gaarden til stor Betryk.

Afvunden og besvoren paa Gram Herredsting Løverdagen den 17. November 1694.

Lad være, at disse to Dødsboer ikke giver et rigtigt Billede af Bondestandens Kaar i hin Periode, at sal. Laus Andersen og sal. Laurtz Nielsen var særlig forarmede. Men hvilket Billede af forfærdende Armod og haabløs Kamp mod Skatterestancer og offentlige Byrder tegner der sig ikke for os gennem Vurderingsmændenes knappe Bemærkninger!

RYTTERGRAVEN VED RØRKÆR

I September-Heftet 1936 af »Sdj. Maanedsskr.« skriver Andreas Bach om gamle Stene i Slogs Herred. En ganske lignende Vejviser stod lige Øst for Byen Rørkær i Trekanten, hvor Landevejene til Flensborg og Jejsing mødes. Da Flensborg-Landvejen for nogle Aar siden fornyedes, blev Stenen borttaget. Der stod paa den ene Side »Tøndern«, paa den anden »Flensburg—Apenrade«. Stedet, hvorpaa Stenen stod, kaldes »R y t t e r g r a v e n«, og dertil knyttes der følgende Sagn, fortalt efter min Bedstefader:

1644 kom Svenskerne herop og holdt slem Hus. I Holsten blev de fleste Huse ligefrem raserede. Rige Folks Kostbarheder, endogsaa Kirkens gamle Dokumenter blev pr. Skib bragt til Sønderborg. Men ogsaa Nordslesvig fik Svenskerne at mærke. I Haderslev lod den svenske General Wrangel det stolte Hansborg befæste med Bolværk, men samme Aar blev det sprængt af en svensk Kaptajn, saa kun Murene blev staaende. Stenene blev senere brugt til at istandsætte

Kolding Slot med Kirker blev afbrændt og Præsterne slaaet ihjel. Burkal Kirke fik ligeledes Besøg af de svenske Soldater. Paa Kalken i Kirken staar: »Nachdem der vorige Kelch von den Schwedischen Reytern Anno 1644 geraubt, ist dieser zum Gottesdienst 1646 wieder verfertigt und von Burkal Kirchengelde bezahlt«.

Efter Fredsslutningen i Roskilde begyndte Svenskerne igen. Nu kom Brandenborgere, Polakker og Hollændere Danmark til Hjælp. Den 22. Oktober 1658 drog Kurfyrsten af Brandenburg med tre Dragonregimenter ind i Flensborg By.

I den Tid, da dette gik for sig, skete der i Rørkær ved Tønder en uhyggelig Begivenhed. Et Regiment svenske Dragoner laa Sydvest for Rørkær By i en Fenne, som endnu kaldes »Svenskager«. Soldaterne besøgte meget Byens Kro, som dengang laa Øst for Skolen. Grunden dertil var, at Kromanden havde en meget smuk Datter. Særlig var der to Dragoner, som gjorde Kur til Pigen, den ene var Oppasser hos Obersten. Begge vilde have Pigen, men hvem skulde være den lykkelige? De to Soldater enedes saa om, at Sagen skulde afgøres ved en Tvekamp paa Sabler. Kampen skulde staa i Skænkestuen. Midt i Kampens Hede løb Datteren ind mellem de kæmpende for om muligt at forebygge en Ulykke. Men da skete det forfærdelige: I samme Øjeblik laa deres elskede, gennemboret af Oppasserens Sværd, død for deres Fødder.

Oppasseren blev dømt til Døden. Den svenske Hær drog over til Als; men den dødsdømte maatte blive for at lide Straffen. Da han nødig vilde skilles fra sin Hest, fik han efter Andragende til Amtmanden Lov til, at Hesten maatte følge ham i Døden; men Mand og Hest maatte ikke jordes paa Kirkegaarden. Sognet gav saa en Plads Øst for Byen, ved Trekanten, hvor Vejene til Flensborg og Jejsing skilles. Siden den Tid kaldes dette Sted Ryttergraven. Der fortælles endvidere, at Kroen blev lukket af Myndighederne. En ny Vært fik Beværterbevilling i det gamle tidligere Smedehus, som nedbrændte for ca. 40 Aar siden.

Andreas Petersen, Kollund.

P. A. KRUISE

cand. pharm — ODENSE

Fabrik: Kochsgade 29

Butik og Kontor: Flakhaven 1

Telefon 227

Andels - Anstalten Tryg.

(Gensidigt Livsforsikringsselskab)

Siatsanerkendt.

Statskontrollereret

Præmiereserve ca. 37 Mill. Kroner

Samlede Aktiver - 42 - -

Hovedkontor: Røsenørsalle 1, København.

Husmandsbrandkassen for Danmark

Ca. 140.000 Medl. 1050 Mill. Kr. Forsikringssum. Reserver ca. 1,7 Mill. Kr

Moderat Præmie. Hurtig Afregning. Kulant Behandling

Nærmere Oplysninger faas ved Henvendelse til Distriktsforstanderne, Sogнетillidsmændene eller Hovedkontoret:

Nørrevoldgade 16, København K., Telf. 383-14078

NEW DEPARTURE FRIHJULSNAV

BEDST

BILLIGST

SCHØNBERGS PAPIRVAREFABRIK

Aktieselskab

Vesterbrog. 29 KØBENH. Tlf. C. 7210-7211

DANSK BØLGEPAP EMBALLAGE

Kampmann, Kierulff & Saxild

Ingenører & Entreprenører

Vester Farimagsgade 31.

København V.

Telefoner: 7247 j 7267

Adda

Korsetterne virker slankende, sidder eminent og er behagelige i Brug.

Bestil

Christiansholms London Beckton
Koks og Centralvarmecinders.

Største Varmeevne.
Ringe Askeprocent.
Ingen Slagger.

Leveres overalt fra 10 hl
til billigste Dagspris.

A/S

Christiansholms
Fabriker
C. 196

„JAGO“
KAFFE

SPIS

„PALMA“
MARGARINE

BRDR. DAHL

VESTERBROGADE 1
(Industribygningen)
KØBENHAVN K.
TELEFON 6585

Tekniske Varer og Metaller
Sanitetsartikler. Oliefy

Hellerup Skolæstfabrik

Aldersrogade 3

København

Telefoner 7519 . 9775

Axelsen & Thomsen

Aktieselskab.

Slotsgade 10-12. Telef. 1565.

Slagelse.

VERITAS

BUNKER OIL STATIONS

COPENHAGEN - ESBJERG - SONDERBURG
STOCKHOLM - GOTHENBURG
HAMBURG - ROTTERDAM - ANTWERP

MANUFACTURERS OF MARINE LUBRICANTS

STOCKS AT ALL PRINCIPAL PORTS IN THE WORLD

Alfred Olsen & Co. A/s
KVÆSTHUSGADE 3 - COPENHAGEN

Benyt

Mommark Færgen

Den korteste, smukkeste og billigste
Forbindelse til og fra Sønderjylland
og det sydlige Udland.

Telf. Over Tandslet 7824
Telf. Faaborg 11

Akts. Gasaccumulator

Uplandsgade 52, Telf. 5060
København S.

NOVO
*Terapeutisk
Laboratorium*

*Buhl's
Sundheds-
Korset*

Kun sejlt med
det indrevende
Guldetmærke

**NORDISK
KORSETFABRIK**

Amaliegade 37 · København K · Telefon 11 328

Det kgl. oktr. alm. Brandassurance- Compagni

Stiftet 1798

— tegner
alle Arter
af Skades-
forsikring

Hovedkontor:

Højboplads 10
København K
Telf. Cent. 447

**Ndr. Fasanvej 213
København N.**

KAMPMANN & HERSKIND ^{A|S}

Vestergade 2 - København

Kul og Cokes Import

TELEFON

2628

Lichtinger's
Cigarillos

er de bedste.

VÆVESKOLEN

„ASKOVHUS“

Vævestuen „Askovhus“
Sønderborg

Ja - men

Jrmas

Kaffe

smager bedst

Fraskrivning
paa egne moderne Skemaer
Cant. Skemaer etc.
Egen Indretning

Gymnastikhøjskolen.

(Fra 1. April 1927 anerkendt og optaget paa Højskoleloven).

Plan med Oplysninger om Skolearbejdet og om Understøttelse gennem Amterne eller Elevforeningen „O. D.“ ved

NIELS BUKH,
Ollerup.

Juelsminde Kuranstalt

Horsens

Kornhandel Akts.
A. HÜBSCH
København Hellerup

Hotel
ALSSUND
SØNDERBORG
Telefon 70 og 352
vis a vis Slot - Park - Strand

Den økonomiske Husmoder bruger
„Dan“ Margarine
Margarinefabriken „Nordslesvig“
(I. S. Eilersen)
Slotsgade 17, Haderslev. Telf. 744.
Vogn overalt i Slesvig

Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole,
Brørup St.
5 Mdrs. Landbrugskursus Nov.-Marts
9 do. Novbr.-Juli
8 — Mælkerikursus Sept.-April
Uddannelse af Kontrolassistenter.
J. C. Overgaard

Askov Sløjdscole
Vejen St. Telf. 17 Askov.
Skolen for Overgangsalderen.
Amtsunderst. skal søges inden 1. Juli.
Statsunderstøtt. søges indtil 15. Nov.
Skema og Skoleplan sendes frit.
Kristine og Anders Nielsen

Smith & Co. ^{A|S}
Cykler og Cykledele
en gros
ODENSE

Silkeborg Husholdningsscole
Statsanerkendt m Barneplejeafd.
Moderne Skole, smukt beliggende. Alm.
og elektr. Køkken, Centralvarme, Bad.
5 Mdrs. Kursus beg. 4. Maj. Maanedskursus i Barnepleje alene afholdes i April. Progr. sendes. **SYNNØVE LUND**

Dansk Andels Ægexport
Vestervoldgade 7 & 9
Telf. 2126 - 11126 - København

Forlang altid
NYLAGTE **ÆG**
stemplet med D. A. Æ.-Mærke.

Folkebanken
for Als og Sundeved A/S
Kontortid: 9—1, 3—5
SØNDERBORG

Sparekassen
for Haderslev By Omegn
Kontortid:
9—12, 2—4. Lørdag 9—1.
HADERSLEV

Støt de
sønderjydske
Indsamlinger

Snoghøj Gymnastikhøjscole
Fredericia.
3 Maaneders Sommercole.
5 — Vinterscole.
Skoleplan sendes.
Jørgine Abildgaard, Anna Krogh.

Aktieselskabet
Glud og Marstrands Fabriker
Uplandsgade 20

DANIA

GASAPPARATER
OG GASOVNE

Mest besparende Fabrikat

Forsikrings - Aktieselskabet Absalon.

Absalons Gaard. København.

Banken for Skanderborg og Omegn

Kontortid 10—3 — Telefon 516 og 517
Skanderborg

*Køb altid de blindes Varer
og støt dermed en god Sag.*

Blindes Arbejde A/s
Jagtvej. 183 - Tlf. 15986 - Kbhvn

*Børstevarer, Gulvklude, Kurvevarer, Ma-
drasser, Træsko, vævede Varer, (Møbel-
og Gardinstoffer samt Hvidevarer)*

Foreslaa Deres Nabo at abonnere paa
„Sønderjydske Maanedsskrift“
Kr. 6.00 aarlig.

A/s BRØDR. BRINCKER

GREISDAL HAMMERVÆRK PR. VEJLE
Grundlagt 1867

Grebe, Forke, Spader, Roehakker, Haveredskaber, Høstleer, Ma-
skinknive, Vognaxler, Plovskær, roterende Grussortere m. m.

Sparekassen for Randers By og Omegn

Kontortid 10—1 og 3—5
„Telefon 3310 (4 Linier).“
Randers

Skal man til og fra

Sønderjylland

benytter man

Syddjydske Jernbaner

Argo

Maizena

BUDDINGPULVER
BAGEPULVER
LÆSKEDRIKKE

A S MAIZENA-COMPAGNIET
Holmens Kanal 9 - København

Start Dagen med

Abild Most

Eneforhandling ved

A W Kirkebye

Forlang

Mogensen & Dessau's

Vaskestoffer, Hvidevarer,
Sengeartikler, Floneller
hos Deres Manufakturhandler.

Garanteret
sol- og vaskeægte Farver.

Bemærk
det plomberede Garantimærke.
Vælg det bedste —
det gør vi.

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)

(Grundlagt 1887)

KOLDING

Leveringer under Statsfrøkon-
trollens selvvirkende Kontrol.
Antager Frøavlere.

Eriksen & Christensen

Aktieselskab

Korn- og
Foderstoffer

Esbjerg

Vordingborg Husmodersko'e

Nyt Kursus begynder 4. Novbr.
og 4. Maj. — Barneplejeafde-
ling. — Elektrisk og alm. Køk-
ken — Kjølesyning.

Valborg Oisen. Telefon 275.